

С.Р. Артем'єв, В.В. Коврегін, В.А. Андронов
Національний університет цивільного захисту України

УРАХУВАННЯ СКЛАДОВОЇ ВИНИКНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ

Як відомо, міжнародні миротворчі операції здійснюють відповідно до рішень Ради Безпеки ООН, статуту ООН та відповідальних за їх проведення міжнародних організацій. Безпосередньо приймають участь у миротворчих операціях чітко визначені багатонаціональні сили, створені за згодою Ради Безпеки ООН та що діють під її загальним контролем.

Законодавчі акти України встановлюють, що міжнародні миротворчі операції за спрямованістю поділяються на операції зі сприяння, підтримання, встановлення та відбудови миру, а також пошуково-рятувальні і гуманітарні. Основними видами миротворчої діяльності є: політична, дипломатична, правова, гуманітарна, економічна, військова.

Прикладами цілеспрямованого впливу на навколишнє природне середовище і виникнення у конкретних регіонах екологічних надзвичайних ситуацій під час ведення локальних війн та військових конфліктів є дії у В'єтнамі, Лаосі, Камбоджі, під час яких було знищено 60 % тропічних лісів, у Кувейті, де було зруйновано 550 нафтових свердловин [1, с. 259], бомбардування хімічних, нафтогазових та пожежонебезпечних підприємств у колишній Югославії під час проведення операції «Союзницька сила» та ряд інших.

Нині розглядається питання зарахування антитерористичних операцій, які проводили нещодавно Росія у Чечні та США в Афганістані та в Іраку до розряду збройних військових конфліктів, щоб вимоги міжнародних Конвенцій і Протоколів щодо порушень вимог екологічної безпеки у зазначених регіонах розповсюджувались і на ці кампанії.

Після завершення активних фаз спеціальних операцій, розпочинається наступна фаза – проведення миротворчих операцій, які, як правило, тривають у регіонах із вкрай незадовільною екологічною обстановкою, внаслідок виникнення там надзвичайних екологічних ситуацій.

Аналіз літературних джерел дозволив визначити специфічні риси, характерні для таких операцій і дослідити трансформацію можливих завдань екологічної безпеки військ та особливості їх виконання під час проведення миротворчих операцій.

Розрізняють такі основні типи миротворчих операцій [2, с. 110]:

- операції зі сприяння миру («Peace Support Operations») – передбачають превентивне розгортання військ з метою недопущення конфлікту;
- операції з підтримання миру («Peacekeeping Operations») – передбачають роз'єднання ворогуючих сторін і припинення вогню;
- операції зі встановлення миру («Peace Enforcement Operations») – передбачають примусові заходи із використанням військової сили;
- операції з відбудови миру («Peace Building Operations») – передбачають проведення заходів, спрямованих на відновлення життєдіяльності елементів інфраструктури після закінчення конфлікту;
- пошуково-рятувальні («Search and Rescue Operations») – проводяться із

метою пошуку та порятунку людей, які потерпають на суші та на морі;

– гуманітарні – проводяться з метою захисту та порятунку людей, які потерпають внаслідок збройного конфлікту або екологічної катастрофи, коли місцева влада не в змозі забезпечити населенню нормальну життєдіяльність.

Зазначимо, що тільки деякі з вказаних завдань безпосередньо стосуються підтримання заходів екологічної безпеки у районах розташування миротворчих сил, а саме наступні:

– захист від захоплення незаконними збройними формуваннями, руйнування або пошкодження життєво важливих об'єктів у районі конфлікту;

– контроль місцевості і дій населення у зонах відповідальності, протидія масовому безладу і виникненню надзвичайних екологічних ситуацій.

Штабом формування заздалегідь складається комплексний план забезпечення екологічної безпеки під час проведення операції, який має включати такі основні розділи [3]:

1. Основні вимоги міжнародного стандарту НАТО (STANAG 7141 EP) та особливості захисту навколишнього природного середовища у певному регіоні. Сили та засоби, які залучаються для здійснення окремих завдань забезпечення екологічної безпеки миротворчого контингенту та їх можливості.

2. Порядок організації та здійснення екологічного моніторингу у місцях дислокації та в районі дій миротворчого контингенту:

– виявлення та облік джерел забруднення навколишнього природного середовища, у тому числі районів з підвищеним радіаційним фоном;

– збір, обробка та узагальнення інформації про екологічну обстановку в районах дислокації формувань, а також в осередках аварій (зруйнувань);

– прогнозування стану екологічної обстановки у районах дислокації формувань та районі виконання миротворчих дій.

3. Фактори щодо недопущення виникнення екологічних НС:

– дотримання екологічних вимог щодо об'єктів життєдіяльності;

– встановлення спеціального обладнання та пристроїв для контролю за шкідливими викидами, скидами на складах і базах ПММ, пунктах заправки паливом, пунктах ремонту, чищення і миття техніки тощо;

– заходи контролю відповідних начальників служб за дотриманням виконання заходів екологічної безпеки.

4. Захист навколишнього природного середовища у районах дислокації формувань під час проведення операції передбачає:

– запобігання самовільним вирубкам лісу та інших лісонасаджень, пошкодженням сільськогосподарських ланів;

– дотримання протипожежної безпеки у лісах;

– організацію обладнання сміттєзбірників, сміттєзвалищ та систем знешкодження шкідливих відходів.

5. Ліквідація наслідків НС екологічних аварій та стихійних лих безпосередньо в районі розташування миротворчого контингенту. На інших територіях цим питанням займаються спеціально підготовлені та ліцензовані організації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Военная экология / [И.П. Айдаров, Б.Н. Алексеев, А.В. Бударягин и др.]; под ред. Г.А. Гаврилова. – М.: Издательство «Русь-СВ», 2000. – 360 с.

2. Забезпечення екологічної безпеки військ (сил) у повсякденній діяльності / [Артем'єв С.Р., Блекот О.М., Гаврилко Є.В. та ін.]. – К.: НУОУ, 2009. – 160 с.

3. Артем'єв С.Р. Основи екологічної безпеки військ: навч. посібник / С.Р. Артем'єв, О.М.

Блекот. – Х.: ФВП НТУ «ХПИ», – 2009. – 240 с.